

Zmago Jelinčič je na vladno komisijo za popravilo krivic naslovil vlogo za odškodnino za tri leta in pol, ki jih je preživel v zaporu, ker je kradel v Narodnem muzeju. Komisija je bila tik pred tem, da mu ugotovi in odmeri pravico do dvojnih let ter do odškodnine. To bi bil velik škandal.

Da bi laže razumeli, za kaj gre, si je dobro priklicati v spomin Jelinčičev historiat. Julija 1974 je Zmago Jelinčič sodeloval pri organiziranju kraji treh dragocenih pištol in pribora iz 16. stoletja iz Narodnega muzeja v Ljubljani. 11. junija 1975 je bil s še dvema sodelavcema obsojen na pet let in šest mesecev strogega zapora. Časnik *Delo* je takrat pod naslovom *Kaznovani "pištolarji"* dogodek po-

Polbrata Zmago Jelinčič in Danilo Riznar

Primer Jelinčič

drobno opisal. Sled za ukradenim orožjem je izginila v Veliki Britaniji.

Jelinčič je v zaporu na Dobu odsedel tri leta in pol. V prvi polovici 90. let je v več javnih intervjujih na vprašanje, zakaj je bil sredi sedemdesetih let zaprt, odgovarjal, da zaradi agitacije za neodvisno Slovenijo, ko je bil v vojski, na koncu pa da se mu je maščevala Udba. 23. 4. 1994 je v velikem intervjuju, ki mu ga je podarila *Sobotna priloga Dela*, celo izjavil: "Zvezna vojska je bila tedaj modra – vedela je, da je najbolje, če Slovenci 'obdelajo' Slovenci. Zadevo so poslali v Ljubljano, kjer jo je prevzela civilna Udba. Na zrežiranem procesu so me obsodili na tri leta in pol strogega zapora in toliko sem tudi odsedel. Morda so me spustili štirinajst dni prej. Med devetmesečno samico so me prihajali zasliševati številni ljudje – in rad bi videl junaka, ki bi jim v samici rekel: 'Tukaj sem pa jaz doma, marš ven!' Tako sem spoznal ogromno udbašev. In ko sem jih čez leta srečal

in so me povabili na kavo, sem šel pač z njimi na kavo. To je vse."

Ni znano, kdo je za besedami "to je vse," izpustil besedico "laž" – ali novinar ali Jelinčič.

Pod okriljem Udbe

Kdo je Zmago Jelinčič? Seveda tu ne moremo opisati vseh "zanimivosti", povezanih z njim, zato naj omenimo le nekatere. Rojen je bil leta 1948 v Mariboru. Oče Rado in mati Lea sta bila partizanska prvoborca, Rado celo član "borbenih grup" v Ljubljani leta 1941, ki so bile predhodnica Varnostno-obveščevalne službe OF, teroristične vojaške organizacije komunistične partije. Tudi po vojni je bil pri Udbi, prav tako žena Lea. Zmago Jelinčič je torej odraščal pod skrbnim okriljem Udbe.

Po osnovni šoli je obiskoval poljansko gimnazijo v Ljubljani, hkrati pa še srednjo baletno šolo. Študiral je farmacijo. Leta 1967 je bil na domači zabavi s pištolo

ustreljeno njegovo takratno dekle. Udbovska (internetna) evidenca med kaznivimi dejanji pri Zmagu Jelinčiču pokaže podatek, da je leta 1967 storil kaznivo dejanje po 137. členu Kazenskega zakonika, ki govori o uboju iz malomarnosti. Vi-ri govore tudi o tem, da za to dejanje Jelinčič ni odgovarjal, ker naj bi bila

pištola, s katero je bilo dekle ustreljeno, last njegovega očeta, Udba pa je bila takrat vsemogočna, tudi v policiji in sodstvu. Zanimivo, da v udbovski evidenci med kaznivimi dejanji, čeprav jih je za obdobje od 1966 do 1986 naštetih devet, ni navedenega sodelovanja pri ropu pištol iz Narodnega muzeja leta 1974.

Leta 1970 je Jelinčič odšel v vojsko, po prihodu iz nje pa se je honorarno zaposlil v Ameriškem kulturnem centru. Nekega dne so tam iz predala upravni-ice izginile devize. Te naj bi bil odnesel neznanec, ki je vlomil skozi straniščno okno. Dvajset let pozneje je pisatelj Peter Božič v *Dnevnikovi* sobotni prilogi zapisal, da so takrat sumili Jelinčiča, vendar ga niso prijavili. Kljub temu je dobil odpoved.

Sv. Mihael ga je ujel

Ko je bil Jelinčič na prestajanju kazni na Dobu, je bila njegova družina vpletena v rop cerkve-

Okno, kjer je sv. Mihael ujel roparja

Cerkev sv. Mihaela nad Erzeljem

Ravnik nad Hotedrščico

nih dragocenosti iz cerkve sv. Mihaela nad vasjo Erzelj nad Vipavsko dolino. Bilo je sredi junija 1976 pozno zvečer. Nekateri Erzeljci so že spali, ko so se z vrha Tabora, od cerkve sv. Mihaela, začeli razlegati srhljivi kliki na pomoč. Vaščani, ne vedoč, kaj se dogaja, oboroženi z različnimi predmeti, so prišli do cerkve in imeli kaj videti. Skozi okence na zakristiji je visel skozi okenske železne križe zagoden moški. Prepoznali so mladega Jelinciča, Zmagovega polbrata Danila Riznarja (priimek naj bi imel po mami, udbovska evidenca pa o njej govori, da se je pisala Riznar). Pod njim v travi sta ležala dva svečnika in križ.

Ljudje so pomodrovali, da ga je ujel sv. Mihael, zavetnik cerkve in tisti svetnik, ki se bojuje z zlom. Jelincičevi so v Erzelju pred tem kupili zemljo in staro podrtijo, ki so jo začeli obnavljati v počitniško hišo. Po sramotnem dogodku jim je življenje v Erzelju postalo nevzdržno. Hišo so dolgo prodajali in jo prodali šele po nekaj letih.

Policija, ki je preiskala stanovanje Jelincičevih v Ljubljani, je tam našla dve sliki s stranskih oltarjev manjše erzeljske cerkve sv. Lovrenca. Nekaj pred tem je kmet pod cerkvijo med košnjo naletel na tam ležeči kipec sv. Lovrenca in mu s koso odrezal roko. Cerkev sv. Lovrenca je od tistih časov skoraj povsem "izpraznjena". Storilec je bil kakšno leto kasneje pred novogoriškim sodiščem obsojen na pogojno kazen.

Sovraštvo do Cerkve

Ali se je kdo kdaj vprašal, zakaj Zmago Jelincič tako sovraži Cerkev? V začetku 70. let so si Jelincičevi gradili hišo na Ravniku nad Hotedrščico.

Domačini se spominjajo, kako je nekega dne v tisti odročni predel s takrat še zelo ozko cesto pripeljal črn mercedes z dunajsko registracijo. Naslednje jutro avtomobila ni bilo več, v cerkvi pa je zevala boleča praznina na mestih, kjer je bilo prej namješčenih sedem zelo dragocenih kipcev, med njimi kip sv. Marjete. Ropar je v cerkev vdrl skozi okno pri oltarju, ki je bilo takrat še brez železnih križev, ven pa je odšel skozi vrata v zakristiji, ki so se dala odpreti z notranje strani. Še danes nas v cerkvi na Ravniku sedem praznih mest spominja na rop pred tridesetimi leti. Družina Jelincič je kasneje novo hišo na Ravniku prodala. To hišo spremlja tudi zgodba o portalih hiš, ki so jih tam okoli med vojno požgali Italijani. Oče Rado je bil namreč takrat "specialist" za umetnine, saj je bil zaposlen v trgovini z umetniškimi deli, ki je bila v pritličju Slavije (Udbe).

Stranka nekomunistov

Najpomembnejše dejanje v politiki po letu 1990 je Zmago Jelincič naredil leta 1992. Toda še pred tem je marca 1991 v Ljubljani ustanovil Slovensko nacionalno stranko. To naj bi bila stranka za tiste, kot je takrat razglašal, ki niso bili nikoli niti komunisti niti neslovenci. Razglašal je, da v SNS ne more stopiti nihče, ki je bil prej v ZKS in ZKJ, vendar pa predsedstvo lahko odloči drugače.

Na parlamentarnih volitvah 6. decembra 1992 je za Slovensko nacionalno stranko, ki jo je vodil, glasovalo kar 10 odstotkov volilcev. Čez slaba dva meseca je njegova stanka podprla vlado Janeza Drnovskega. Od takrat Sloveniji vladajo nekdanji komunisti

in od takrat je postkomunistična "levica" Jelinciču neizmerno hvaležna. Novinarji niso nikoli globlje drezali v njegovo preteklost niti v njegovo vlogo, ki jo opravlja za režim. Nasprotno, ves čas je bil deležen posebnega ugodne medijske pozornosti.

Ukradenih 10 odstotkov

Kako to, da je Jelincič takrat "desnici" ukradel neizmerno velikih in odločilnih 10 odstotkov volilnih glasov? To, da se je pred tem prikazoval za trdega nacionalista in "desničarja", je samo manjši del razlogov. Danes noče nihče več vedeti za "dogodek", ki se je zgodil 27. avgusta 1992, čeprav gre za enega najpomembnejših dogodkov v slovenski politiki po letu 1990. Za tisti dan je imela Jelincičeva SNS v Kočevju napovedan kongres stranke. Toda zgodaj zjutraj je policija aretirala tako imenovano Jelincičevo skupino. Na ljubljanskem, celjskem, kranjskem in mariborskem območju so aretirali 18 predstavnikov območnih odborov SNS, in jih "osumili hudih kaznivih dejanj zoper splošno varnost", šlo naj bi za posest orožja in razstrelilnih snovi. Dan po aretaciji je vplivni slovenski časnik zapisal, da se "ni očitno, kje natančno so 'teroristi' udarili".

Nekaj ur po aretaciji je ministristvo za notranje zadeve sklicalo tiskovno konferenco. Na njej je Mitja Klavara, pomočnik ministra za notranje zadeve (in kasnejši vodilni mož v operaciji Depala vas, s katero so stare sile diskreditirale in odstavile obrambnega ministra Janeza Janšo), dejal, da je v akciji sodelovalo 120 policistov, kriminalistov in visovcev. Pred novinarji je nastopil celo na-

mestnik ministra Bogo Brvar in dejal, da je slo "za kriminalno združbo".

Komu služi država?

Zakaj je pravzaprav šlo in v kakšni igri so sodelovali najvišji državni organi? Šlo je za skrbno načrtovano in koordinirano akcijo, ki je jasno pokazala, da je Sloveniji tudi po letu 1990 vladala Udba oziroma kader iz starega komunističnega režima. Debakel, v katerem je sodelovalo 120 policistov, kriminalistov in visovcev, povečevali pa so mu najvišji predstavniki teh služb, ni bil nikoli raziskan. Sprožena ni bila niti pobuda za to.

Jelinciču in njegovi stranki so s to akcijo naredili veliko reklamo. Takrat se je začela predvolilna kampanja. S pomočjo te akcije je Jelincičeva SNS čez tri mesece na parlamentarnih volitvah pomladnim strankam ukradla velikih in odločilnih 10 odstotkov glasov in od takrat naprej so te v opoziciji. Dan po aretaciji je tabloid *Slovenske novice* objavil članek z naslovom *Uganka Jelincič*. V njem je pisec M. B. med drugim o Jelinciču zapisal naslednje: "Prvič se je z njim resneje zapletlo 1970 v JLA, ko je vojaški tožilec ocenil, da je vzbujal narodnostno, rasno in versko sovraštvo. Za to suho formulacijo so stale Jelincičeve besede o ločitvi Slovenije in Hrvaške od Jugoslavije, o Šiptarjih, ki da jih bo vse pobil, o tem, da bi prav prišla vojna med Hrvati in Srbi. Vojaški tožilec je od pregona sicer odstopil, vendar so Jelinciča nekaj let kasneje za izgovorjeno kljub temu zaprli. Sedel je na Dobu, od treh let in pol je bil 9 mesecev v samici."

Nadaljevanje prihodnjic

Franc Novak